

Høringssvar *Kompetanse i barnevernet*. Endringer i barnevernloven.

Innledning

Bufetat region sør, heretter region sør, viser til *Høringsnotat - kompetanse i barnevernet* og imøteser endringer i krav til kompetanse både i statlig og kommunalt barnevern. Region sør støtter i hovedsak forslagene i notatet. I det videre presenteres hovedtrekk region sør ønsker å vektlegge i kompetansetekningen. Til slutt kommer kommentarer knyttet til de ulike forslagene i høringsnotatet.

De senere årene har rapporter fra ulike tilsynsmyndigheter vist at det er nødvendig å heve kompetansen i både statlig og kommunalt barnevern. Barnets behov, muligheter for medvirkning og øvrige rettigheter dekkes ikke godt nok, og dommene i den europeiske menneskerettighetsdomstolen har vist at familien og det biologiske prinsipp heller ikke hensyntas i tilstrekkelig grad.

Sammenliknet med andre etater det er naturlig å sammenlikne barnevernet med har det tradisjonelt vært betydelig lavere krav til kompetanse i barnevernet, og rekruttering til tjenestene har ikke vært tilpasset kompleksiteten i arbeidsoppgavene.

Kompetanseutvikling og vedlikehold; opplæring, trening og veiledning

Region sør viser til høringsnotatet og til Bufdirs kompetanseutredning og støtter vurderingene som er gjort rundt relevant kompetanse i barnevernet og beskrivelsen av barnefaglig og barnevernfaglig kompetanse. Barnevernet har i tillegg behov for tilgang på juridisk og psykologisk kompetanse, og det er avgjørende for å lykkes at ledere har riktig kompetanse.

[Nokuts kvalifikasjonsrammeverk](#) beskriver forventet læringsutbytte for de ulike nivåene av utdanning. Kompleksiteten i forventet læringsutbytte er stigende med hvert nivå i utdanningene. Det inkluderer kunnskap, ferdigheter og kontekst. I tillegg kommer evne til selvstendighet, analyse, vurdering og beslutning. Region sør mener gode analytiske evner og veiledbarhet er grunnleggende for å kunne gjøre nødvendige vurderinger og beslutninger i både statlig og kommunalt barnevern. Kravene til kompetanse og utdanningsnivå i barnevernet må være tilpasset kompleksiteten i disse arbeidsoppgavene.

Region sør mener kompetanse må styres mot definerte kjerneoppgaver. For å sikre enhetlige tjenester, kontinuitet og forutsigbarhet for barn og familier, mener region sør at standardisering og sertifiseringer et viktig skritt på veien. Videre er det svært viktig at faglige standarder kombineres med godt faglig skjønn. God forvaltning av standardiseringer og sertifiseringer stiller store krav til utøvelse av vurderingsevne og faglig skjønn, og med dette øker kravene til kompetanse hos ansatte.

Barn med behov for hjelp i barnevernet har ofte behov for hjelp fra flere instanser. Barnets og familiens situasjon og sak er kompleks og ett hjelpebehov kan ofte gi konsekvenser for et annet. Dette stiller store krav til samarbeidskompetanse, både innad i og på tvers av etater og hjelpeinstanser. Vellykket tiltakskjedning fordrer gode planer for barnet både før, under og etter tiltak. Dette igjen avhenger av godt samarbeid mellom etater og instanser. Region sør vil fremheve viktigheten av at ansatte i de enkelte hjelpeinstansene innehar kompetanse som fordres for vellykket tverrfaglig samarbeid. I likhet med kompetansebehovene nevnt over krever dette høy grad av analytiske og kommunikative ferdigheter, og evne til å ta felles beslutninger som gagnar barnet og familien. Videre er det viktig å påpeke at slikt samarbeid må fasiliteres av de ulike etatene og organisasjonene på systemnivå. Den enkelte medarbeider må inneha nødvendig forvaltningskunnskap.

Region sør viser til Barneombudets *Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon og Helsetilsynets Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Her omtales blant annet behov for økt oppmerksomhet på samarbeid mellom instanser og tjenester, og viktigheten av tidlig innsats og tilpassede hjelpetiltak. Region sør mener det er behov for styrking av tidlig innsats, og presiserer viktigheten av at systematisk kartlegging og analyse skal være faktagrunnlag for tiltak. Tilpassede hjelpetiltak i hjemmet og sterkere involvering av slekt og nettverk bør fremheves, eksempelvis gjennom bruk av familieråd. Det må sikres at kompetansen som trengs for å oppnå medvirkning og tidlig innsats er tilgjengelig og at tjenestene etterspørres.

Ansatte må få opplæring, trening og veiledning for utvikling av gode praksisferdigheter. Dette gjelder både i utdanningsprogrammene, i praksis under utdanning og på arbeidsplassen. Region sør viser til høringsnotatet og etterspør en beskrivelse av krav til faglig oppdatering og utvikling. For å fremme utvikling og endring må det i det daglige være oppmerksomhet både på oppgavene som skal utføres, –og på læring i praksis. På alle nivåer i må det arbeides aktivt for at ny kunnskap etterspørres og uttrykkes; i vurderinger, kollegiale samtaler, dokumentasjon m.m., både i uformelle og formelle sammenhenger. Det må settes av tid som øremerkes opplæring, trening og veiledning. Det hviler et ansvar på hver enkelt ansatt for at dette skal skje, og på ledere i særdeleshet. Videre må FoU ses i sammenheng med dette.

Region sør mener at kompetansekravene i barnevernet bør være absolutte i den forstand at det ikke skal være «normalt» å søke dispensasjoner og fritak for kompetansekrav. Region sør mener derfor det er viktig at rammene for dispensasjon og fritak blir tydelig beskrevet. Vi presiserer at det ikke skal kunne legges til grunn forskjellige kulturelle eller geografiske tilnærminger i behandlingen av disse.

Rammene for hva som er relevant kompetanse både for barneverntjenester og institusjoner bør besluttet sentralt med utgangspunkt i oppgaver og lovverk. Hva som er relevant fagkompetanse for kjerneoppgavene bør beskrives og vurderes jevnlig og i samsvar med oppdaterte fagplaner og relevant forskning innen barnevern og andre relevante fagområder.

Region sør anbefaler at tilsynsmyndighetene gis i oppdrag å følge opp at barnevernmyndighetene ivaretar de oppgaver de får etter reformen.

Kommentarer til forslagene

Det skal fra 2031 stilles krav om barnevernsfaglig eller annen relevant mastergradsutdanning til tilsatte i det kommunale barnevernet med lederfunksjoner, utredningsoppgaver og vedtaksmyndighet.

Det etableres en egen ordning for de som allerede er tilsatt i det kommunale barnevernet, eller som tilsettes i perioden før 2031, der kompetansekravet kan oppfylles gjennom videreutdanning og minst fire års arbeidserfaring fra barnevernet.

Det gis etter 2031 mulighet for dispensasjon fra kravet om mastergrad hvis kommuner ikke lykkes med å rekruttere kvalifiserte kandidater, forutsatt at den nytilsatte får systematisk veiledning det første arbeidsåret og tar videreutdanning innen tre år.

Region sør støtter kravet om mastergrad i kommunalt barnevern. Det antas at det tilkommer flere ansvarsområder i kommunalt barnevern med barnevernreformen, jf. kommuneforsøket i Færder, og at kompetansebehovet i kommunalt barnevern med dette vil øke.

Region sør støtter at det stilles krav om mastergrad for ansatte som skal være saksbehandlere, ledere og sakkyndige. Vi stiller imidlertid spørsmålstegn ved at det ikke omtales kompetansekrav for

dem som arbeider med barn, unge og familier på oppdrag fra barneverntjenesten. Dette bør omtales.

Region sør etterlyser også tydeliggjøring av kravet til veiledning av ansatte utover at kommunene har ansvar for å drive en forsvarlig tjeneste og gi opplæring til de ansatte.

Kommunenes og barnevernsinstitusjonenes generelle ansvar for veiledning av de tilsatte blir presisert i barnevernloven.

Det skal fra 2031 stilles krav om barnevernsfaglig eller annen relevant mastergradsutdanning for ledere og stedfortredere i barnevernsinstitusjonene. For de som er tilsatt eller tilsettes som ledere eller stedfortredere før 2031 kan kompetansekravet oppfylles gjennom videreutdanning.

Det stilles krav om at øvrige tilsatte i barnevernsinstitusjonene som hovedregel skal ha relevant bachelorutdanning. Kompetansekravet skal gjelde for nytilsetninger, og ikke for de som allerede jobber i institusjonene.

Departementet mener at det ikke er hensiktsmessig at kravet om relevant bachelorutdanning skal gjelde for de som allerede er ansatt i barnevernsinstitusjonene. Det foreslås heller ikke krav om spesifikke kompetansetiltak for de av dagens tilsatte som ikke tilfredsstiller kravet om bachelorutdanning. Departementet foreslår også å åpne for at Bufetat i særlige tilfeller kan gi unntak fra kravet om relevant bachelorutdanning. Region sør mener det bør stilles krav til ufaglærte som allerede er ansatt i institusjonene, utover å henvise til generelle kompetansehevingstiltak gjennom Bufetats spisskompetansemiljøer og revidert opplæring i rettighetsforskriften.

Region sør viser til at institusjonsbarnevernet skal være en spesialisttjeneste og mener det er behov for utvidet kompetanse og spisskompetanse i institusjonsbarnevernet. Dette fordrer økt andel av mastergrader.

Institusjonsbarnevernet er i en særstilling ved at tjenestene skal drive både omsorg og behandling i et og samme tilbud. Barn som bor på institusjon har utfordringer av faglig sett svært kompleks karakter. Institusjonene skal levere gode tjenester som griper inn i mange fagområder samtidig, som rus, kriminalitet og psykiatri.

For å kunne dekke barnets behov er det imidlertid en forutsetning at disse behovene er kjent. Region sør vil påpeke viktigheten av grundig kartlegging av barnets helse- og omsorgsbehov og viser til [Children At Risk Evaluation \(CARE\) studien](#).

Tidlig kartlegging er avgjørende for valg og tilpasning av tiltak. Region sør vil utheve viktigheten av grundig kartlegging også med tanke på målgruppedifferensiering. I dag kan det synes som om målgruppedifferensiering skjer på bakgrunn av mer eller mindre tilfeldig valgt plasseringsparagraf, der valget ikke bygger på barnets kartlagte behov og følgelig ikke tilpasset barnets faktiske behov.

Individuelt tilpassede tjenester og standardiserte behandlingsmetoder gir videre behov for en bred kompetansevifte i institusjonsbarnevernet. Region sør mener det er behov for flere faggrupper og differensiert spesialkompetanse i institusjonene. Til sammenlikning kan nevnes ungdomsfengslene som skal ha tverrfaglig bemanning og tverrfaglige veiledningsteam med høy kompetanse på utsatte barn og unges behov.

Videre mener region sør det er et tankekors at hjemmebaserte hjelpetiltak, som MST, krever masterutdannede psykologer, pedagoger og spesialpedagoger, samtidig som institusjonsbarnevernet, med heldøgnsomsorg og -behandling, fortsatt kan ha ufaglærte ansatte.

Region sør mener det er behov for bedre økonomiske rammer i institusjonsbarnevernet. Sammenliknet med andre instanser, eksempelvis ungdomsfengslene, er døgnprisen på institusjonsplass i barnevernet betraktelig lavere. Barnevernsinstitusjonene har behov for fagutdannede og spesialister, men også fasiliteter som er tilpasset behovene som tjenestene skal dekke, og region sør mener det er behov for å heve standarden i institusjonsbarnevernet generelt.

Dagens krav til bemanning og kompetanse i barneverninstitusjoner, samt institusjonenes plikt til faglig veiledning og opplæring flyttes fra kvalitetsforskriften og inn i barnevernloven.

Region sør støtter forslaget.

Flytting av § 5 *Krav til bemanning og ansattes kompetanse* ut av kvalitetsforskriften kan imidlertid oppfattes som en uthuling av forskriften. Region sør viser til arbeidet med å innta og presisere rettighetsforskriftens tvangsbestemmelser og sentrale rettighetsbestemmelser i loven, hvor barnas rettigheter fremkommer i både lov og forskrift. Region sør mener dette bør vurderes også for beskrivelsen av krav til bemanning og ansattes kompetanse.

Det stilles krav om at det kommunale barnevernet og Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) skal tilby veiledet praksis til studenter dersom høyskoler og universiteter ber om det.

Region sør støtter forslaget.

Alle forslagene i høringsnotatet legger opp til et betydelig kompetanseløft i barnevernet. Det er avgjørende at utdannings- og høyskolesektoren får samme mål, dvs. at kapasiteten økes både når det gjelder hvilke utdanninger som tilbys og antall studieplasser. Det må også legges til rette for at de som allerede er ansatt kan ta relevante videreutdanninger/spesialiseringer. For å må det etableres gjensidig forpliktende samarbeid mellom barnevernet og utdannings- og høyskolesektoren. Økt kvalitet i utdanningen må være et felles mål.

Region sør viser i denne sammenheng til sin avtale og samarbeid med Universitetet i Agder (UiA) som gjelder det femårige masterprogrammet i barnevern. Formålet er å tilby en utdanning som er i kontinuerlig utvikling gjennom samspill mellom universitetet og praksisfeltet, å utdanne kompetente og etisk beviste barnevernsarbeidere gjennom nye samarbeidsformer, og bidra til faglig utvikling og forskning i takt med barnevernets behov. Regionen er også i ferd med å bli en del av universitetsbarnevernet, sammen med UiA og barneverntjenesten i Kristiansand.

Tiltak for å videreutvikle utdanningene som er mest relevante for arbeid i barnevernet:

- *Det er satt i gang arbeid med å utvikle nasjonale retningslinjer for læringsutbytte i barnevernsfaglige masterutdanninger, der det særlig skal legges vekt på utvikling av analytisk kompetanse og kliniske ferdigheter.*
- *Studiekapasiteten ved barnevernsfaglige masterutdanninger skal vurderes i dialog med utdanningsinstitusjonene, med sikte på å tilpasse antallet studieplasser til tjenestenes behov for kvalifisert arbeidskraft.*
- *Tilbudet om barnevernsfaglige videreutdanninger er styrket, slik at de som allerede er tilsatt i barnevernet skal kunne tilegne seg kompetanse på masternivå.*

Både endringsforslagene i dette høringsnotatet og argumentene for at enkelte tiltak ikke innføres, baseres på foreslåtte endringer i utdanningstilbudet. Det gjelder både kapasitet for antall studenter, utvikling og tilpasning av innholdet utdanningene, praksis for studentene og økt veiledningskompetanse i statlig og kommunalt barnevern.

Endringene avhenger av at utdanningsinstitusjonene får bevilget midler over statsbudsjettet. Region sør vil påpeke at det er svært sårbart at brorparten av tiltakene for å styrke barnevernet avhenger av årlige budsjettprioriteringer og bevilgninger til utdanningsinstitusjonene. Region sør anbefaler at det etableres en overordnet plan for styrking av barnevernutdanningene.